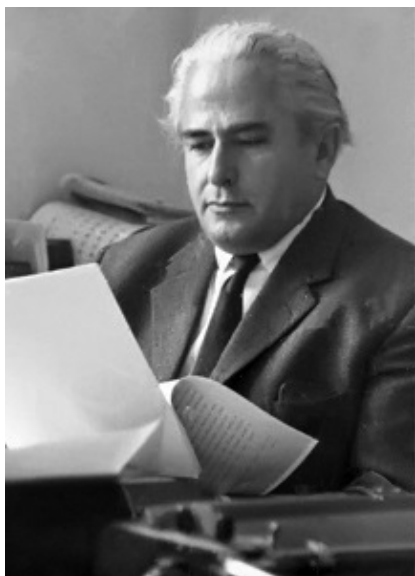

100 ГОДИНИ ОТ РОЖДЕНИЕТО НА ХРИСТО ОГНЯНОВ „И БЪЛГАРИНЪТ МОЖЕ ДА БЪДЕ СВЕТОВНА ЛИЧНОСТ“

Христо Огнянов
(1911 – 1997)

Тези думи изрича българската поетеса Жени Заимова по повод на една от големите личности на българската емиграция – д-р Христо Огнянов, верния хранител на възрожденските идеали, поет, общественик, отшелник, публицист, литературовед, историк – един изключителен българин с всестранны интереси, с богата житейска и духовна одисея. Неговата биография започва на 29 декември 1911 г. в македонското село Тресонче, скътано североизточно от Дебър, и завършва през февруари 1997 г.

Бъдещият „зограф на словото“ прекосява цял низ от премеждия и изпитания. Трагичният край на Първата световна война ограбва от невръстния Христо роден език и роден дом. Тресонче остава в чужда земя, в пределите на Югославия. Малкото момче предпочита да служи в кафенетата на Скопие, вместо да учи в сръбски училища.

Той остава неграмотен до четиринадесетгодишна възраст, когато преживява невероятно приключение, изнасят го контрабандно в една кошница извън границите на Югославия. И така бедното българско момче заживява в Стара Загора, която става за него втори роден дом. Дядо му и неговата „дюлгерска тайфа“ са едни от строителите, които издигат от пепелищата изгорената по време на Освободителната война Стара Загора. Този обновен град става люлка на новата българска поезия, от нея излизат поетите Николай Лилиев, Гео Милев, Иван Хаджихристов.

Достойно между тях се нарежда и Христо Огнянов. Той успява да завърши прогимназия, гимназия и Юридическия факултет на Софийския университет.

Първият му успешен опит в поезията е отпечатан през 1928 г. в сп. „Родина“. През студентските си години работи като помощник-редактор на седмичното издание „Обзор“ (1935 – 1936). Там помества свои стихотворе-

Отляво надясно: Христо Огнянов, Стефан Попов, Петър Увалиев

ния, фейлетони, статии, интервюта под псевдонима Огнян. Като стажант-адвокат постъпва във в. „Зора“, където директор е видният журналист и публицист Данаил Крапчев.

Още през 1938 г. издава и първата си стихосбирка – Южни ветрове. По време на Втората световна война заминава за Берлин като кореспондент на в. „Зора“, а след края на войната е осъден от т. нар. „народен съд“, прокуден е от България, обявен е за враг. Сам, без родина, без средства, в самота и нищета, той отново изгражда разломения си живот. Остава му само едно богатство – българският език, на който той се посвещава безкористно и безпрекословно.

„Загубената родина“ – това е болката, която пронизва по-голяма част от художествените произведения на авторите изгнаници. Но докато е бил кореспондент в Берлин, Христо Огнянов не „изгубва“ България. Същото може да се каже и за по-сетнешната му дейност – работата му в радиостанциите „Гласът на Америка“ и „Свободна Европа“. Там той говори на български и за българи по български проблеми. Но няма обратна връзка. Никога не знае дали го чуват, кой го чува, доколко го чуват. Поддържа го оптимистичната му природа. И неговата среда – „винаги с българи, български книги и ръкописи“¹.

¹ Огнянова, Инге. «Изгубеният рай: Христо Огнянов.» // *Анти*, № 54, 24 дек. 1999 – 6 ян. 2000, с. 14.

През 1951 г. Христо Огнянов става доктор по право на Университета в Инсбрук, но вместо да се отдаде на новото си поприще на юрист, той започва да проучва в Папския източен институт в Рим и в библиотеките в Мюнхен българската история, книжнина, език и вяра. Изследва също историята на православната ни църква, както и католицизма и протестантството. Огромната му начетеност проличава в неговите беседи по радио „Свободна Европа“, Мюнхен и Лондон. Под псевдонима Черноризец Храбър д-р Христо Огнянов подготвя и предава по Радио „Гласът на Америка“ поредицата от 137 осемминутни беседи *Из историята на българската православна църква*, а от 1953 до 1957 г. като Йоан Екзарх е автор на поредицата от 107 десетминутни беседи *Единадесет века християнство в България*, предавани по радио „Свободна Европа“. По негова идея през 1970 г. се въвежда и поредицата беседи на тема *Критичен преглед на българския периодичен печат*, която той подготвя и води под псевдонима Борис Босилков. Този псевдоним д-р Огнянов приема от името на брат си Борис, архитект, деец на ВМРО, убит от гръцки партизани в Егейска Македония през август 1944 г. А Босилка се е казвала майка му, починала през 1956 г., към която той изпитва особена почит и благоговение. „Мама бе ми живата икона...“, казва поетът. На дълбокото си възхищение и преклонение пред своята майка дава израз в своя разказ «Най-чистите сълзи». В Тресонче пощаджията донася на майка му писмо – изключително събитие в този далечен край. Христо, тогава десетгодишен, изтичва да разбере от кого е писмото и вижда, че майка му чете и плаче. Уплашен, той я пита дали не се е случило нещо лошо на по-големите му братя, които вече са в Стара Загора, а тя през сълзи казва: „Умрял е Иван Вазов...“.

Христо Огнянов издава през 1954 г. в Мюнхен стихосбирка на немски език със заглавие *Пътешествие*, последвана през 1978 г. от втората му стихосбирка *Превъплъщение*. По това време пише една поема в хекзаметър *Пастирски вечери*, която остава незавършена и е открита в кореспонденцията на Инге Огнянова и публикувана за първи път във в. „Анти“ (№ 52, 24. XII. – 6. I. 2000 г.). В тази поема наред с пастирите, срещани често в творчеството му, виждаме и нов персонаж – чужденец, идващ от съвременния свят, добре образован, владеещ много езици. В него откриваме самия поет, който по спомените на съпругата му „смята себе си за пастор, за човек, който е призван да проповядва“ (пак там). Затова толкова често в произведението му ще откриваме образа на пастира – онзи библейски, от вежди времена... В поемата *Пастирски вечери* си дават среща двете същности на поета – едната принадлежи на миналото, другата – на настоящето, които се намират в него невинаги в динамично равновесие... Връщане към корените. В тях той намира своя изгубен рай:

*Дойде и тоя ден, несекнал зов и ек,
да си освободен
и горд човек.*

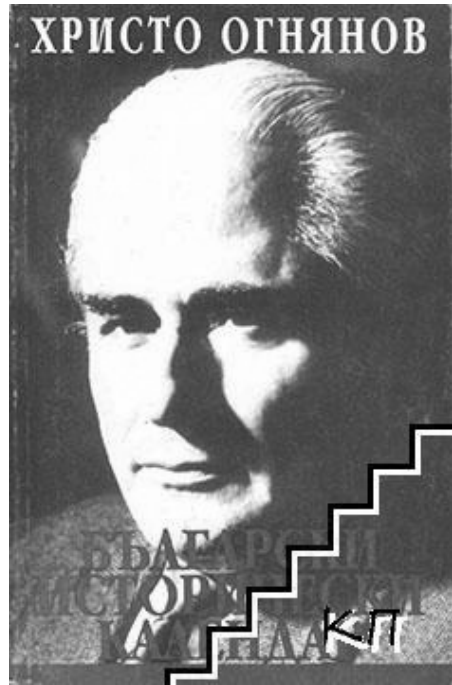
(Из *Превъплъщения*)

Поезията на Христо Огнянов е веднага призната като едно от най-значимите явления в културния летопис на българската емиграция. През 1955 г. Радио Лондон заявява, че „значението на тази стихосбирка не се ограничава в подвига да се издаде книга в чужбина без изгледи за печалби, без надежда за слава...“².

Освен със самостоятелни авторски книги в превод на немски език Христо Огнянов представя българската поезия и в сборни издания. През 1950 г. също в Мюнхен, също на немски език, под съставителството на Сава Унгерер-Манолова излиза антология на българската поезия *Български напевни*³, в която поезията на Христо Огнянов е редом със стиховете на Хр. Ботев, Ив. Вазов, П. Славейков, Т. Траянов, Д. Дебелянов, Н. Лилиев, П. Яворов и др.

През 1967 г. издава на немски език книгата *България*. В нея той прави проникновен преглед на българската история и литература, който стои несравнимо по-високо от повърхностните „полуистини“ и надутите фрази, от туристическите реклами и статистическите лъжи, издавани в България на чужди езици.

Много от научните си студии Христо Огнянов пише и издава на немски или английски. На немски език излиза и неговата *История на България и на българската литература* (Нюрнберг, 1967). За тези издания не закъсняват хулитe в комунистическата критика. Например в статията «Отровното перо на един предател» (сп. „Български журналист“, 1968, № 7, с. 30 – 32) Иван Дренски сипе нападки срещу неизвестните у нас книги на д-р Огнянов.

Кичка Пешева

² *България в чуждата литература за 1990 г.* София, 1991, № 1614, с. 277.

³ *Bulgarische Gesänge: Anthologie bulgarischer Dichtung.* Sawa Ungerer-Manolova. München: Nepp, 1950. За нея вж. *България в чуждата литература за 1987 г.* София, 1989, № 1496. ; вж. също <http://www.zvab.com/Bulgarische-Ges%C3%A4nge-Anthologie-bulgarischer-Dichtung-Sawa/255453741/buch>.